

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Afdeling Inlichtingen

Postbus 20701
2500 ES Den Haag

Telefoon (070) 318 75 45
Telex 31337 MVD/GV/NL
Telefax (070) 318 79 51

Aan:

Zie verzendlijst

Uw brief

Uw kenmerk

Ons nummer

Datum

DLSg700116g

07 maart 1997

Onderwerp

Joegoslavië: recente ontwikkelingen (nr 10/97)

1. Hierbij doe ik u toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalig Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

mr J.C.F. Knapp
Brigade-generaal

Bijlagen

-1-

Bezoekadres

Kalvermarkt 28, Den Haag

Doorkiesnummer

(070) 318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS97001169 d.d. 07 maart 1997

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coordinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. Kol [REDACTED], d.t.v. HPMV

DCBC, t.a.v. H-Dienstploeg (als hard copy & op schijf)

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HAO t.a.v. Bureau 1, Team 1
H-AMID/KL
H-AMID/KM
H-AMID/KLu
HBSA
HBMA
MID-cel
ARCHIEF

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

10.05197

(Afgesloten 071200 MRT 1997)

Conclusie/vooruitzicht.

In Bosnië-Herzegovina tekent zich een verwarring van taken en bevoegdheden af. Personen die uit hoofde van hun functie gecommitteerd zouden moeten zijn aan inter-etnische samenwerking, ontpoppen zich in de praktijk als vertegenwoordigers van hun etnische groepering.

De standpunten van de Bosnische Moslims enerzijds en de andere etnische groeperingen anderzijds lijken steeds verder uiteen te liggen. De grond voor samenwerking is vrijwel verdwenen.

De Bosnisch-Servische politieke top voert een interne machtsstrijd, maar zoekt toenadering tot Joegoslavië en Kroatië (via de Bosnische Kroaten).

De Bosnische Kroaten zijn enigszins in verlegenheid gebracht door de kritiek op hun optreden in Mostar. Deze kritiek kan hun betrekkingen met de internationale gemeenschap, met de Moslims en zelfs met Kroatië zelf doen verslechteren. Zij maken echter de indruk hun positie sterk genoeg te achten om deze kritiek naast zich neer te leggen.

Bosnië-Herzegovina

Bosnische Kroaten wijzen UNIPTF-rapport af

Vooraanstaande Bosnisch-Kroatische leiders hebben het door UNIPTF opgestelde rapport omtrent de gebeurtenissen tijdens het begraafplaatsincident op 10 februari in Mostar van de hand gewezen. Het Kroatische lid van het Bosnische presidium, Zubak, stelde dat het rapport eenzijdig was en de Kroatische burgemeester van Mostar, Prskalo, noemde het incompleet en onacceptabel. Het rapport behandelde volgens hem niet de bredere context van de gebeurtenissen. De Bosnische minister van Buitenlandse Zaken, Pric (eveneens een Kroaat), gebruikte dezelfde bewoordingen, wilde het rapport "nader bestuderen" en noemde de komende dagen cruciaal voor het voortbestaan van de Moslim/Kroatische Federatie (MKF). De in een spoedzitting bijeengekomen leiding van de belangrijkste Bosnische Kroatische partij, de HDZ, stelde in een verklaring dat het rapport onacceptabel was.

Het UNIPTF rapport legt eenduidig de verantwoordelijkheid voor de gebeurtenissen op 10 februari bij de Bosnisch-Kroatische speciale politie uit West-Mostar. Drie Bosnisch-Kroatische politie-officieren worden met name genoemd als schuldigen. Het rapport vraagt om maatregelen tegen deze politie-officieren, zoals arrestatie en een uitreisverbod. De internationale gemeenschap oefent bij monde van Steiner (plaatsvervangend Hoge Vertegenwoordiger van de VN) druk uit op de Bosnisch-Kroatische leiders om het rapport te accepteren en de gevraagde maatregelen uit te voeren. Daarnaast lijken de Kroaten ook onder druk te worden gezet vanuit Zagreb. Op 25 en 26 februari werden diverse Bosnisch-Kroatische criminelen in Mostar (die in verband worden gebracht met de schietincidenten, en in feite protégés waren van lokale politici) gearresteerd door speciale politie-eenheden uit Zagreb. Doel van deze actie was vermoedelijk om tegenover zowel de lokale autoriteiten als de internationale gemeenschap te illustreren dat Kroatië niet tevreden is met de ontwikkelingen in Mostar. Overigens is de opstelling van de Kroatische regering enigszins ambivalent, mogelijk als gevolg van de ziekte van president Tudjman. Enerzijds wil zij tegemoet komen aan de internationale druk, maar anderzijds wil of kan men niet optreden tegen de ware schuldigen, omdat dit de

[REDACTED]

Bosnisch-Kroatische leiding van Kroatië zou vervreemden en mogelijk ook omdat kringen in Zagreb met deze politici en criminelen betrekkingen onderhouden.

Ondanks deze druk is een wijziging in de Bosnisch-Kroatische opstelling niet te verwachten. De schuldigen genoemd in het UNIPTF-rapport blijven buiten schot, vermoedelijk omdat zij nauwe banden hebben met (lokale en nationale) politici, die hun activiteiten zo niet ondersteunen, dan toch tenminste tolereren. In de tussentijd lijkt door de toenemende druk een dreigende splitsing tussen hardliners en de meer gematigden binnen de belangrijkste Bosnisch-Kroatische partij HDZ in Mostar van de baan. Opmerkelijk was in dit verband de harde opstelling van Prskalo, die eerder gold als een prominent vertegenwoordiger van de gematigde fractie. Deze wijziging is waarschijnlijk het gevolg van het feit dat Prskalo steeds meer kritiek kreeg te verduren binnen de HDZ over zijn pogingen om een gezamenlijk stadsbestuur te laten functioneren, waardoor hij steeds geïsoleerder kwam te staan. Uit de woorden van Zubak en Prlic, die uit hoofde van hun functie tenminste formeel geïmmiteerd zouden dienen te zijn aan inter-etnische samenwerking, blijkt dat de kwestie-Mostar door de Kroaten als kardinaal wordt beschouwd voor verdere politieke betrekkingen met de Bosnische Moslims. Laatstgenoemden worden geconfronteerd met een keuze tussen toegeven aan de eisen van de Kroaten of een verdieping van hun politiek/territoriale isolement, een keuze die in beide gevallen nadelig voor hen zou uitpakken. De kans op een goed functioneren van de MKF lijkt tegen die achtergrond nagenoeg nihil.

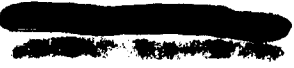
Onenigheid binnen presidium over vertegenwoordiging bij ICTY

Op 27 februari heeft het Bosnisch-Kroatische presidiumlid Zubak in een brief aan het ICTY verklaard dat de officiële MKF-vertegenwoordiger Vidovic (Moslim) niet bevoegd is om de belangen van de MKF te vertegenwoordigen. Volgens Zubak is zij niet door de nationale of federale instellingen aangesteld. Ze is volgens hem bovendien een werknemster van de voormalige Moslim-inlichtingendienst AID, een instelling die volgens Zubak nog steeds, en wel illegaal, opereert. Het Moslim-presidiumlid Izetbegovic stelde in een reactie dat Vidovic wél bevoegd is. Zij is volgens hem aangewezen door het Bosnische presidium en vervolgens geautoriseerd door het Bosnische Ministerie van Buitenlandse Zaken. Deze autorisatie was getekend door de Bosnische co-premier Silajdzic en MKF-premier Bicakcic, beiden Moslims.

De weigering van Zubak om Vidovic te accepteren is waarschijnlijk het gevolg van het feit dat de minister van Buitenlandse Zaken, Prlic, (Kroaat) is gepasseerd bij de benoeming van Vidovic. Vermoedelijk bestaat er ook verband met het feit dat het ICTY (o.a. via de media) druk uitoefent op MKF-minister van Defensie Jelavic (Kroaat), om getuigenissen af te leggen in de zaak aangaande de oorlogsmisdaden die de Kroaat Blaskic in de jaren 1993/94 zou hebben begaan jegens Moslims, en de daarmee samenhangende vrees van Zubak c.s. dat Vidovic uitsluitend de Moslim-belangen zal behartigen. Naast de overgebrachte sommatie aan Jelavic om te getuigen voor het tribunaal, is ook bovenstaande autorisatie een bewijs van het feit dat Prlic weinig controle heeft over zijn eigen ministerie. De controle over zijn ministerie is kennelijk in handen van de Moslims, waarbij naar alle waarschijnlijkheid de (Moslim) onderminister Zivalj (een vooraanstaand lid van de belangrijkste Moslim-partij SDA) een belangrijke rol speelt.

Overeenkomst tussen FRJ en RS

Op 28 februari is in Belgrado een samenwerkingsovereenkomst gesloten tussen de FRJ en de Bosnisch-Servische republiek (RS). De overeenkomst werd namens Joegoslavië getekend door president Lilic en namens de RS door het Servische lid van het Bosnische presidium, Krajisnik. De ceremonie werd bijgewoond door de presidenten van Servië en Montenegro, Milosevic en Bulatovic. Grote afwezige was de president van de RS, Plavsic. De overeenkomst zou volgens een officiële verklaring "de eeuwenoude belangen van het Servische volk om vrede, stabiliteit en gelijkheid met andere volkeren in de regio te bereiken" behartigen. Het verdrag voorziet in de oprichting van een "Raad voor Samenwerking" tussen de FRJ en de RS. Deze Raad zal worden voorgezeten door de president van de FRJ, terwijl het Servische lid van het Bosnische presidium vice-voorzitter zal worden. De Raad zal nog vijf andere leden hebben, waarvan er drie door de voorzitter en twee door de vice voorzitter aangewezen zullen worden. In de overeenkomst is tevens een veiligheidsclausule opgenomen, waarin (binnen de mogelijkheden die het VN-handvest hiervoor biedt) wederzijds bijstand wordt beloofd bij agressie door een derde partij. Een ander artikel spreekt zich uit over vrij grensverkeer voor elkaars burgers en regelt douane-faciliteiten aan de gemeenschappelijke grens.

De RS is volgens het Dayton-akkoord (evenals de andere Bosnische "entiteit", de MKF) gerechtigd tot het aangaan van "speciale parallele betrekkingen" met buurlanden. Tot dusver was geen uitvoering aan dit betreffend artikel gegeven door de tegenstellingen tussen Milosevic en zijn vroegere Bosnisch-Servische ambtgenoot Karadzic. Deze is echter inmiddels uit de openbaarheid verdwenen. Milosevic, die in Joegoslavië in de praktijk nog steeds de dienst uitmaakt, heeft naar alle waarschijnlijkheid het initiatief genomen tot het genoemde verdrag omdat hij na de successen van de oppositie in Servië behoefte had aan interne erkenning. De vastlegging van het artikel omtrent douane-regelingen tussen de RS en de FRJ vormt in feite een schending van "Dayton", aangezien douane-facaliteiten onder verantwoordelijkheid vallen van de centrale Bosnische regering, en niet van de entiteit. De Bosnische Serviërs trachten echter de IEBL en hun buitengrenzen te formaliseren en behouden zich (in strijd met Dayton) derhalve het recht voor om invoerrechten te heffen en douanezaken te regelen. Het artikel van wederzijdse bijstandverlening is niet strijdig met Dayton, aangezien defensie-zaken door het Dayton-akkoord op het terrein van de entiteit zijn gelegd. Toch ligt het voor de hand dat de andere Bosnische bevolkingsgroepen daarin een impliciete dreiging met een eventuele Servische interventie in Bosnië-Herzegovina zullen zien.

Het meest opvallend aan dit verdrag is dat het namens de RS is getekend door Krajisnik, en niet door de president van de RS, Plavsic, hoewel het hier een entiteitszaak betreft. Bovendien neemt niet de president van de RS zitting in de Raad van Samenwerking, maar het Bosnisch Servische nationale presidiumlid. Dit wijst erop dat Krajisnik dominant is in de machtsstrijd die zich reeds enige tijd aftekent met Plavsic. Krajisnik wordt door de Bosnische Serviërs (en kennelijk ook door de leiding in Belgrado) gezien als de werkelijke Bosnisch-Servische leider en daarom wordt zijn functie genoemd als vice-voorzitter in de Raad van Samenwerking. Naar verwachting zal Krajisnik zijn posities als vice-voorzitter van de Raad en lid van het Bosnische presidium, ondergeschikt maken aan zijn streven om voornamelijk de belangen van de Bosnische Serviërs te behartigen.

Moslim-reacties op akkoord tussen FRJ en RS

De Bosnische presidiumvoorzitter Izetbegovic en co-premier Silajdzic hebben hun afkeuring uitgesproken over het gesloten akkoord tussen de FRJ en de RS en het ongrondwettelijk genoemd. In een verklaring stelden beide Moslim-leiders dat de Bosnische Serviërs hun bevoegdheden hebben overschreden en dat de entiteit RS geen enkele internationale juridische status heeft. Met name de artikelen over grensverkeer en douane-facaliteiten zijn in hun visie verantwoordelijkheden van het nationale niveau en niet van de entiteit. Bovendien werd het feit veroordeeld dat er in het akkoord geen melding gemaakt was van het bestaan van de staat Bosnië-Herzegovina en haar grondwet. Het artikel over militaire bijstand, zo werd gesteld, betekende daarnaast een bedreiging voor de stabiliteit in de regio. De door de betreffende Moslims gebruikte argumenten zijn tenminste voor een deel steekhoudend. In de praktijk zien de Moslims het gesloten akkoord als een bedreiging voor het voortbestaan van een geïntegreerd Bosnië. Gezien bepaald artikelen (o.a. titel- en bijstandsartikel) is deze vrees gerechtigd.

Ontmoeting tussen Plavsic en Zubak

Bosnisch-Servische media hebben gemeld dat eerder deze week een ontmoeting heeft plaatsgevonden tussen de Kroatische vertegenwoordiger in het Bosnische presidium, Zubak, en de Bosnisch-Servische president Plavsic. Er zou met name gesproken zijn over de opening van massa-graven, maar ook de economische samenwerking tussen het westelijke deel van de RS en Kroatië zou op de agenda hebben gestaan. Ook zou zijn gesproken over de recente overeenkomst tussen de RS en Joegoslavië, die Zubak (in tegenstelling tot de Moslims) in elk opzicht toelaatbaar noemde. Hij noemde de positie van de Kroaten in de RS "bevredigend" en kondigde de opening van een Kroatisch consulaat in de westelijke stad Banja Luka aan.

Voor Plavsic hebben bij de genoemde ontmoeting vooral overwegingen van binnenlands-politieke aard een rol gespeeld. Dat zij de economische situatie van het westen van de RS (rond Banja Luka) wil verbeteren door intensivering van de samenwerking met Kroatië, houdt verband met de vrees dat de Moslims met hun aanspraken op de noordelijke stad Brcko de facto een tweedeling van de RS zullen bewerkstelligen, waardoor het westen in hoge mate geïsoleerd kan raken. Dit kan ook haar positie verbeteren in haar machtsstrijd met Krajisnik, die zoals gemeld momenteel de overhand lijkt te hebben. Met name in Banja Luka en omgeving is nog enigszins sprake van oppositie tegen de Servische leiding, die eveneens de voorkeur lijkt te geven aan Krajisnik.

[REDACTED]

Zoals ook uit de ondertekening van het verdrag tussen de RS en de FRJ blijkt, tekent zich in Bosnië-Herzegovina een verwarring van taken en verantwoordelijkheden af. In dit geval is het opmerkelijk dat Zubak, die naast Bosnisch presidiumlid ook waarnemend president van de MKF is (omdat de Kroaten voor die functie een voor de Moslims a priori onaanvaardbare kandidaat hebben gesteld), de belangen van de Bosnische Kroaten behartigt en zelfs afspraken maakt die onder verantwoordelijkheid van de Kroatische regering vallen. Dit versterkt het vermoeden dat de opstelling van de Bosnische Kroaten in hoge mate in Zagreb wordt bepaald. Ook de Moslims Izetbegovic en Silajdzic maken in voorkomende gevallen van hun posities in de gezamenlijke Bosnische instellingen gebruik om Moslim-zaken te behartigen.

De toenadering tussen (Bosnische) Kroaten en Serviërs zal door de Moslims als zeer bedreigend worden beschouwd. Immers, de personen die in massa-graven op "Servisch" of "Kroatisch" grondgebied zijn begraven zullen in de meeste gevallen door Moslims zijn gedood. Dit kan leiden tot nieuwe beschuldigingen van oorlogsmisdaden door Moslims. Bovendien zal economische samenwerking tussen (delen van) de RS en (Bosnisch-)Kroatisch grondgebied vrijwel onvermijdelijk leiden tot voortzetting, en mogelijk versterking, van het geografische en politieke isolement van de Moslims in centraal-Bosnië. Dit zal de verhouding van de Moslims met de andere twee bevolkingsgroepen zeker niet ten goede komen.

Kroatië

Serviërs in Oost Slavonië willen referendum houden

Op 28 februari heeft het regionale Servische Assemblée in Oost Slavonië besloten om op 6 april een referendum te organiseren over de vraag of Oost Slavonië al dan niet in twee districten (Zupanja's) moet worden verdeeld. De Servische leiding in Oost Slavonië is fel gekant tegen de Kroatische plannen om de regio in twee districten te verdelen en deze te koppelen aan gebieden waar de Kroaten in de meerderheid zijn. Hierdoor zou de Servische meerderheid gereduceerd worden tot twee lokale Servische minderheden, waardoor in de komende regionale verkiezingen de Servische belangen tussen wal en schip dreigen te geraken. Het referendum dient om dit verzet kracht bij te zetten. Naar verwachting zal de bevolking van Oost Slavonië met grote meerderheid tegen de verdeling in twee regio's stemmen. De uitslag zal dan worden aangeboden aan de Kroatische regering en UNTAES-leiding met het verzoek om aan de Servische wens gevolg te geven. Indien dit niet gedaan wordt, zullen de Serviërs mogelijk besluiten tot een boycot van de regionale verkiezingen.

Tot nu toe heeft geen enkele lokale Servische partij zich ingeschreven voor de verkiezingen, ondanks het feit dat de verkiezingscampagnes begonnen zijn. Alleen de Servische afgevaardigden in het Kroatische parlement (Sabor) hebben gezamenlijk een partij ingeschreven. Deze genieten, naar het zich laat aanzien, onder de lokale Serviërs slechts beperkte steun. Lokale bronnen melden echter wel dat er voorbereidingen getroffen worden tussen enkele lokale Servische partijen om zich te verenigen tot de Democratische Servische Partij. Dit ondanks het feit dat de sommige van deze partijen officieel verboden zijn door de Kroatische regering.

Joegoslavië

Zajedno leiders hebben bezoeken aan Madrid en Londen gebracht

Op 25 februari hebben Draskovic, Djindjic en Pesic (de leiders van de partijen die gezamenlijk het oppositieverband "Zajedno" vormen) een bezoek gebracht aan Madrid. Daar werd onder meer gesproken met de voormalige premier Gonzalez, die onlangs een OVSE-missie naar Joegoslavië had aangevoerd. In Madrid stelden de Zajedno-leiders dat ze zich bewust zijn van hun verantwoordelijkheden en van het risico van falen nu ze op lokaal niveau aan de macht zijn. Van Spaanse zijde werd de noodzaak van transparant bestuur benadrukt. Vervolgens werd op 26 februari een bezoek gebracht aan Londen, waar een gesprek werd gevoerd met de Britse minister van Buitenlandse Zaken, Rifkind. Bovendien werd gesproken met de Joegoslavische troonpretendent, Alexander Karadjordjevic, die in ballingschap in Londen verblijft. Hij werd op initiatief van Draskovic uitgenodigd om terug te keren naar Servië. Volgens Draskovic kan Alexander een soortgelijke rol in Servië vervullen als koning Juan Carlos in Spanje. De prins verklaarde bereid te zijn om terug te keren naar Servië en op de troon plaats te nemen.

De bezoeken aan buitenlandse hoofdsteden worden door de Zajedno-leiders aangegrepen om naast politieke, ook financiële steun te verwerven. De leiders van Zajedno zijn bovendien bezig hun verdere politiek uit te stippelen. Ze proberen het momentum van hun succes vast te houden en zijn waarschijnlijk

voornemens om hun protesten voort te zetten, teneinde een grotere democratisering van Servië te bereiken. Eén van de voornaamste doelen die genoemd wordt, is complete openstelling van de media, wat de oppositie als een sleutel tot de val van Milosevic beschouwt. Ook de uitnodiging aan de troon"opvolger" om koning van Servië/Joegoslavië te worden, moet gezien worden in het kader van dit streven. Wellicht wil "Zajedno" daarmee haar draagvlak onder de plattelandsbevolking vergroten en de steun van de Orthodoxe Kerk vasthouden. Tot dusver kwam de aanhang van Zajedno vooral uit de geschoolde lagen van de stadsbevolking. Een ander voordeel van deze politiek is dat gedeeltelijk de wind uit de zeilen van critici wordt genomen, die de Zajedno-leiders beschuldigden stromannen van het Westen te zijn. Het idee van wederinstelling de monarchie wordt echter niet algemeen gesteund door de Servische bevolking, noch van alle geledingen van "Zajedno". Het idee is afkomstig van Draskovic, wiens partij officieel streeft naar herinstelling van de monarchie. Het kan derhalve op den duur leiden tot scheuringen binnen het oppositieblok.

SK-PJ bekritiseert "Zajedno"

De "Bond voor Communisten-Beweging voor Joegoslavië" (SK-PJ), de officiële opvolger van de oude Joegoslavische Communistische Partij, heeft de leiders van "Zajedno" ernstig bekritiseerd voor hun reis naar enkele buitenlandse hoofdsteden. Gesuggereerd werd dat zij hun "buitenlandse opdrachtgevers" verslag hebben uitgebracht van pogingen Joegoslavië aan het buitenland uit te leveren. Daarbij werd erop gewezen dat de "politiek voor ondergeschiktheid" op korte termijn zal worden "blootgelegd en verworpen". De SK-PJ speelt feitelijk een marginale rol in de Joegoslavische politiek, maar er bestaan nauwe banden tussen deze partij en de beweging JUL, die haar invloed op de leidende Servische Socialistische Partij uitbreidt. Het feit dat de verklaring van de SK-PJ werd verspreid door het officiële persbureau TanJug, wijst erop dat de Servische autoriteiten niet geheel afwijzend staan tegenover de boodschap van de partij. De SK-PJ streeft naar het herstel van het oude socialistische Joegoslavië, een streven dat niet ingrijpend afwijkt van de doelstelling van JUL als geheel. Van SK-PJ zijn vooral (voormalige) officieren en andere communistisch georiënteerde functionarissen lid. De opmerking dat de politiek van ondergeschiktheid zal worden verworpen, kan tegen die achtergrond worden gezien als een verkapt dreigement met wapengeweld tegen de positie van de Joegoslavische oppositie. Dit dreigement lijkt echter loos, tenzij het de houding van JUL (en derhalve van de socialistische autoriteiten) weerspiegelt.